

ლევან კოჭლამაშაშვილი

თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი,
თბილისი

Levan.Kochlamazashvili285@hum.tsu.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: ქართული საენათმეცნიერო ტერმინოლოგია,
ინგლისური ზმნის მწკრივთა სახელწოდებანი.

ინგლისური ზმნის მწკრივთა ქართული სახელწოდებანი

ინგლისური ენა ერთ-ერთი სავალდებულო სასწავლო საგანთაგანია საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში. სკოლაში მისი სწავლება დაწყებითი საფეხურიდანვე იწყება. უცხო ენის სწავლებას თან ახლავს ლინგვისტიკური მასალის აღსაქმელი ცნებები, რაც სიტყვის სრულყოფილი გააზრების დამხმარე საშუალებაა და პირს ეხმარება მისი თავისებურების გარკვევაში, აზუსტებს მის ფორმოზოგიკულ მნიშვნელობას.

ქართული და ინგლისური განსხვავებული სისტემის ენებია, რაც მკაფიოდ ვლინდება ლინგვისტიკური შეპირისპირების შედეგად. წინამდებარე ნარკვევიც სწორედ შეპირისპირებითი შესწავლით გამოკვეთილ თავისებურებას ეთმობა, რაც ინგლისურ ზმნას ქართულისაგან განასხვავებს.

ინგლისურში დროის მოდალური კატეგორიის სამსავე ფორმაში ოთხი მწკრივი გამოიყოფა: ე. წ. „ზოგადი“ (present, past, future), continuous, perfect და perfect continuous, მათი ფორმოზოგიკულ-შინაარსობრივი შეპირისპირება ღირებულია და განსხვავებულად იწარმოება:

I am writing (present continuous)

I write (present)

I have written (present perfect)

I have been writing (Present perfect continuous)

ინგლისური დროის აღქმის თავისებურებაში მსმენელს ქართული ცნებები უნდა ეხმარებოდეს, რაც ხშირ შემთხვევაში ბუნდოვანი და შემაფერხებელია. დაბრკოლება უფრო მზარდია იმ შემთხვევაში, როცა მორფოლოგიურ-სემანტიკურად ვერ შეეფარდება ზმნური ფორმები

ერთმანეთს და მეტყველებაში ძნელად დასამკვიდრებელი მოცემულობაა.

რა შესატყვისები მოეძებნება ქართულ მეტაენაში ინგლისურ დროის მწკრივებს, რომ მასალა უფრო ნათელი იყოს შემსწავლელისათვის?

1. *Continuous*. ინგლისური ენის სწავლებაში ამ მწკრივის აღმნიშვნელად ნათელი ტერმინია შერჩეული: *განგრძობითი*. ქართულს მსგავსი ნაკვთი არ ჩამოჰყალიბებია და, აქედან გამომდინარე, არც სამისო ფორმათწარმოება გააჩნია. ამდენად, ტერმინის სიცხადის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილად მიმაჩნია მისი გამოყენება ინგლისური ენის სწავლებისას. მის სამსავე სახეობას დროის მიხედვით შემდეგნაირად უნდა განესაზღვროს ქართული სახელწოდება:

- ა) present continuous – აწმყოს განგრძობითი
- ბ) past continuous – უწყვეტელი
- გ) future continuous – მომავლის განგრძობითი

ვინაიდან ტერმინი *უწყვეტელი* ქართულ გრამატიკაში დიდი ხნის დამკვიდრებულია (შანიძე 1973:218-19), უფრო მისაღები უნდა იყოს მისი ხმარება ინგლისურისთვისაც. ამას გამოყენებითი მნიშვნელობაც ერთვის, რადგან ქართველი მოსწავლისთვის მისი შინაარსი ნათელია.

2. *ზოგადი*. ამ ტერმინით დროის სამ სახეობას განსაზღვრავენ და ლოგიკურად მიანიშნებენ მსმენელს (მოსწავლეს), რომ დროის ამა თუ იმ მონაკვეთში წარიმართა მოქმედება. აქედან გამომდინარე არსებობს: *ზოგადი აწმყო* (present), *ზოგადი წარსული* (past) და *ზოგადი მომავალი* (future). მწკრივი გადმოცემს მრავალგზის მოქმედებას და შინაარსობრივად მიესადაგება ქართულის ხოლმეობითს (შანიძე 1973: 219). ამის გათვალისწინებით მართებულად მიმაჩნია მისი ქართული სახელწოდებები განისაზღვროს:

- ა) present – აწმყოს ხოლმეობითი
- ბ) past – წყვეტილის ხოლმეობითი
- გ) future – მომავლის ხოლმეობითი

3. *Perfect*. ამ მწკრივის გამოსაცემად იხმარება ცნებები: აწმყო სრული, ნამყო სრული, მომავალი სრული. ჩემი აზრით, ეს ცნება („სრული“) ბუნდოვნებას სძენს მისი ლინგვისტიკური ფუნქციის გააზრებას. მწკრივის მიზანია წინამორბედი ქმედებით მიღებული შე-

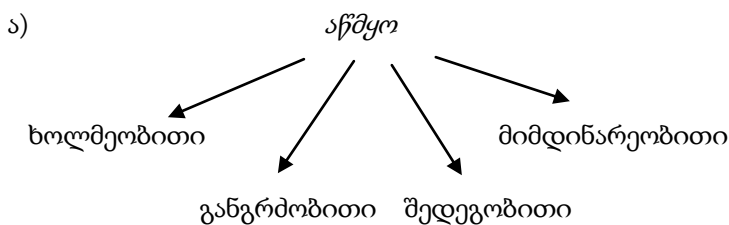
დეგის გამოკვეთა და განსაზღვრებაში რომ შედეგობრიობა¹ იყოს ხაზგასმული, თითქოს მეტად აღქმადია:

- ა) present perfect – აწმყოს შედეგობითი
- ბ) past perfect – წყვეტილის შედეგობითი
- გ) future perfect – მომავლის შედეგობითი

4. *Perfect continuous*. ეს მწკრივი ქართულს არ გააჩნია. სწავლებისას იგი განიმარტება: „სრული განგრძობითი“. ბუნდოვანია და დასახვეწი მისი ასეთი ახსნა, რადგან ცნობილია ნაკვეთში წარმოდგენილი მოქმედების დასაწყისი და უწყვეტად მიმდინარეობა. ამ ფაქტის გათვალისწინებით უმჯობესი იქნებოდა მისი სახელწოდებაც მიმდინარეობას უსვამდეს ხაზს²:

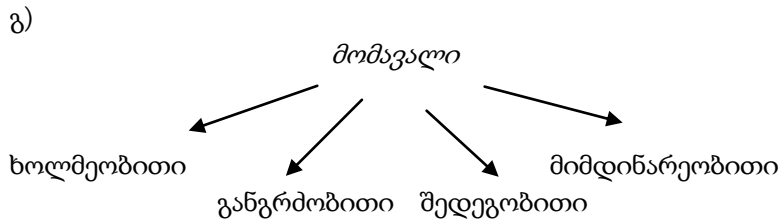
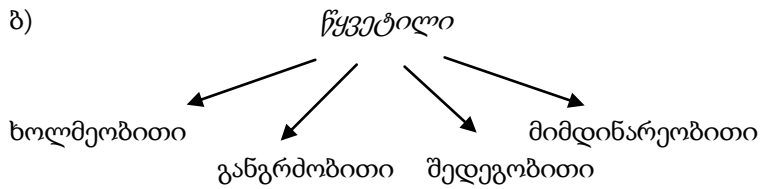
- ა) present perfect continuous – აწმყოს მიმდინარეობითი
- ბ) past perfect continuous – წყვეტილის მიმდინარეობითი
- გ) future perfect continuous – მომავლის მიმდინარეობითი

შესაძლოა, დაისვას საკითხი, რომ ერთცნებიანი განსაზღვრებებით შექმნილიყო სახელწოდებანი, მაგრამ ვინაიდან თითო მწკრივი ერთი დროის ერთ-ერთი სახეობაა და მას სხვა ერთეულიც შეუპირისპირდება როგორც მორფოლოგიურად (სტრუქტურულად), ისე სემანტიკურად, ამიტომ ვამჯობინე ერთი სახეობის ძირითადი ხაზგასმა საყრდენი დროისა (აწმყო, წყვეტილი, მომავალი), ხოლო დამატებით განსაზღვრებად სტრუქტურულ-სემანტიკური ფაქტორი დავურთე, სქემატურად კი ასე გამოისახება:

¹ ქართულში ამგვარი ფუნქცია ახასიათებს თურმეობითის მწკრივებს (იხ. შანიძე 1973:221-23), თუმცა ინგლისური ზმნის ფორმა თითქოს ძირითად მორფო-სემანტიკურ ფოკუსირებას სწორედ შედეგობრიობაზე ახდენს, ამიტომ მიმაჩნია მართებულ ტერმინად შედეგობითის ხმარება.

² მიმდინარეობითის მსგავსი მწკრივი ქართულს არ აქვს, ამდენად ტერმინის მოპოვება საკუთრივ ინგლისური მოცემულობის მორფოსემანტიკური გააზრების შედეგია, რაც გულისხმობს მოქმედების ქრონოლოგიურ განხორციელებას განსაზღვრული (ცნობილი) საწყისიდან უსასრულოდ.

ლიტერატურა

შანიძე 1973 – აკაკი შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბილისი.

Levan Kochlamazashvili

TSU Arn. Chikobava Institute of Linguistics, Georgia

Levan.Kochlamazashvili285@hum.tsu.edu.ge

Keywords: English Verb Series, Georgian Grammatical Terms.

Georgian Names for the English Verb Series

Summary

The aim of the represented work is to adjust the Georgian meta-language to the English language structure, namely, to the verb morphology. My observations allow me to conclude that the morphologic-semantic functions of the tense-mood series of the English verbs were ambiguous and difficult to understand because of those linguistic terms which had been accepted in Georgian for teaching English. This factor

made it complicated to understand the whole system of the language. Contraposition analysis allowed us to reveal the common as well as differing elements among Georgian and English verbs. For the common units revealed, named *mtskrivi* in Georgian, we choose the terms rooted in the Georgian grammar such as: repeating, iterative actions – *kholmeobiti* in Georgian; actions with results, or perfect – *shedegobiti* and continuous actions – *gangrjobiti*. As for the differing signs, we analyzed the linguistic peculiarities of the given *mtskrivi* and worked out a new notion – happening now – *mimdinareobiti*.